

Брюссель, 5.9.2012 року

COM(2012) 485 остаточна редакція

2012/0234 (NLE)

Пропозиція

РЕКОМЕНДАЦІЇ РАДИ

про визнання неформального й інформального навчання

{SWD(2012) 252 остаточна редакція }

{SWD(2012) 253 остаточна редакція }

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. КОНТЕКСТ ПРОПОЗИЦІЇ

Важливість створення нових можливостей для навчання

Сучасні можливості для навчання практично необмежені як у часі, так і в просторі. Окрім особи навчаються й здобувають нові вміння, навички і компетенції не лише у традиційному навчальному форматі у класах (формальна освіта), а все більше за їх межами. Важливі знання здобуваються на роботі, через участь у діяльності громадських організацій чи у віртуальному просторі завдяки Інтернету та мобільним пристроям як індивідуально, так і спільно з іншими. Усе частіше підприємства пропонують своїм працівникам можливості покращити існуючі навички шляхом організованого, але неформального навчання. У глобалізованому й взаємодіючому світі, у якому технології дозволяють здобувати знання окремим особам у безліч різних способів, зокрема, через відкриті освітні ресурси і на відстані, інформальне навчання набуває все більшої ваги і значення.

Розширення можливостей усіх осіб, які навчаються, завдяки знанням, здобутим під час навчання, є невід’ємною передумовою для протистояння швидким економічним і технологічним змінам, частішим змінам місць роботи протягом усього життя фізичних осіб, і наштовхує їх на оволодіння більш високими і відповідними навичками для загальних цілей підвищення рівня зайнятості, продуктивності та економічного зростання.

У сьогоднішній ситуації, коли безробіття постійно зростає, — особливо ця проблема найбільш гостро стоїть для молодих людей, — і коли економічне зростання уповільнюється, вкрай необхідно вміти використовувати нові можливості для здобування вмінь і навичок за межами формальної системи: Європі слід розробити правильне поєднання вмінь і навичок та досягнути кращого узгодження між ними і робочими місцями, щоб сприяти підвищенню конкурентоспроможності й заможності.

У такому контексті освітні й кваліфікаційні системи мають надавати можливості для усіх громадян,¹ щоб вони могли чітко розуміти, чого вони можуть навчитися за межами навчального закладу, і як такі знання можливо використовувати у професійній діяльності чи при подальшому навчанні. Це може бути досягнуто шляхом визнання результатів неформального й інформального навчання; у цьому процесі уповноважений орган підтверджує, що певна особа одержала певні результати навчання (знання, навички і вміння чи компетенції) на підставі відповідного стандарту.

Неформальна й інформальна освіта у Стратегії «Європа 2020»

Підтвердження знань, одержаних у результаті неформального й інформального навчання у державах-членах ЄС, однозначно сприяє реалізації цілей ЄС щодо досягнення інтелектуального, сталого й всебічного недискримінаційного зростання, що передбачено стратегією «Європа 2020». Його вплив на функціонування ринку праці може бути значним: механізми визнання дозволяють досягнути більшої прозорості, якщо

¹ Включає громадян ЄС і всіх громадянських підданих третіх країн, які мають право на легальне проживання у Європейському Союзі.

Йдеться про вміння і навички, доступні працівникам за місцем роботи, і полегшить досягнення кращого взаємозв'язку між вміннями і навичками й ринком праці, підтримуватиме кращу переносність вмінь і навичок між компаніями і секторами, що поліпшить мобільність європейського ринку праці. Полегшення професійної й географічної мобільності та уможливлення кращої поєднуваності вмінь і навичок завдяки визнанню може також істотно вплинути й на задоволення нестачі вмінь і навичок у зростаючих секторах і підтримати економічне відновлення.

З огляду на старіння населення і зменшення кількості робочих сил, визнання знань, одержаних в результаті інформального і неформального навчання, може також допомогти Європі в тому, щоб особи, які найбільш віддалені від ринку праці, наблизилися до нових можливостей навчання і працевлаштування, і щоб стало можливим краще використання усього людського капіталу для боротьби з безробіттям і підтримки продуктивності й конкурентоспроможності. Зокрема, визнання може підтримати молодих непрацевлаштованих осіб, що шукають першу роботу чи мають невеликий професійний досвід, щоб показати і створити ринкову цінність їхніх вмінь, навичок і компетенцій, набутих у різних середовищах.

З позиції окремої особи, підтвердження надає перспективи більш імовірного працевлаштування, вищої оплати праці й кар'єрних можливостей, легшу переносність вмінь і навичок поміж країнами, другий шанс для тих, хто дочасно завершив навчання у школі, полегшений доступ до формальної освіти й професійної підготовки, більшу мотивацію до навчання й підвищений рівень упевненості у власних силах.

Визнання знань, здобутих в результаті неформального та інформального навчання, також вносить свій внесок у спільне досягнення головних цілей Стратегії «Європа 2020», що стосуються дочасного припинення навчання у школі, частки населення віком 30–34 роки, що завершило вищу або еквівалентну освіту, загального рівня зайнятості, бідності та соціальної ізоляції, які були розглянуті під час європейського семестру.

Зв'язок з актуальною політичною програмою Європи

Визнання неформального й інформального навчання є частиною європейського політичного порядку денного з 2001 року, коли Комісія визначила безперервну освіту як навчальну діяльність, що здійснюється протягом усього життя з метою вдосконалення знань, умінь і навичок та компетенцій в рамках особистісної, суспільної, соціальної та трудової перспектив. З часу ухвалення Копенгагенської декларації про розширення європейської співпраці в галузі професійної освіти і підготовки кадрів, було започатковано ряд ініціатив з метою розробки європейських інструментів у сфері безперервного навчання:

- У 2004 році **Спільні європейські принципи визнання** були ухвалені у формі Висновків Ради.
- У 2004 році було засновано рамку **Європаспорт (Europass)**, включаючи резюме (Europass-CV) і портфоліо документів, якими громадяни можуть користуватися для покращення способів повідомлення про свої кваліфікації і компетенції у рамках Європи. До інших інструментів документування результатів навчання належать Молодіжний паспорт (**Youthpass**) у рамках Молодіжної програми дій, та **паспорти секторальних навичок і кваліфікації**, розроблені в рамках європейського секторального соціального діалогу.

- Важливою віхою на шляху до визнання неформального та інформального навчання було ухвалення Європейським Парламентом і Радою в 2008 році Рекомендацій щодо **Європейської рамки кваліфікацій (ЄРК)** для безперервного навчання. ЄРК є реферетним інструментом для порівняння рівня кваліфікацій, що встановлюються за результатами навчання. Це започаткувало процес, що й досі триває у всіх державах-членах, спрямований на створення їх **національних рамок кваліфікацій**, які ґрунтуються на посиланнях на європейські рівні кваліфікацій. Завдяки цьому процесу, кваліфікації стануть більш порівнянними та зрозумілими для роботодавців, навчальних закладів, працівників і осіб, що навчаються.
- У 2009 році Комісія і ЄЦРПО (Cedefop) опублікували **Європейські настанови щодо визнання неформальної й інформальної освіти**, якими політикам та експертам було надано технічні рекомендації з визнання. Ці настанови фокусуються на різних аспектах визнання (наприклад, особи, організації, національні, європейські). Настанови є практичним інструментом, використання якого є добровільним.
- Поряд з іншими інструментами також слід відзначити систему кредитів, що засновується на результатах навчання, покликану сприяти визнанню неформальної й інформальної освіти. Для вищої освіти це стосується **Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS)**, яка була розроблена в рамках Болонського процесу для сприяння мобільності між вищими навчальними закладами. Для професійної освіти і навчання це стосується **Європейської системи кредитів для професійної освіти і навчання (ECVET)**.

Крім того, у рамках Програми безперервного навчання з 2007 року здійснювалося фінансування ряду пілотних проектів, які уможливили розробку процедур та інструментів для визнання в конкретних секторах чи контекстах, особливо в галузі професійної освіти і навчання та освіти дорослих. У деяких країнах для розробки систем визнання було залучено Європейський соціальний фонд.

Незважаючи на існування цих європейських політик, прогрес у визнанні в Європі є нерівномірним, повільним і безсистемним.

Згідно останнім оновленням Європейського каталогу для визнання неформального й інформального навчання у 2010 році, тільки чотири держави-члени ЄС мають високорозвинену систему визнання, в той час як ще сім держав-членів мають або національну систему визнання на початковій стадії існування, або лише належним чином створену систему, однак і досі часткового визнання в одному або декількох секторах.

Заклик до невідкладних дій

Це означає, що більшість держав-членів ЄС не мають цілісної системи визнання. У країнах з добре розвинутою системою наявний підхід до визнання у рамках їхніх систем безперервного навчання (наприклад, юридично закріплений на законодавчому рівні), визнання підтримується інфраструктурою та зацікавлені сторони (зокрема, соціальні партнери) беруть у ньому активну участь; крім того, визнання є доступним для заявників з фінансової точки зору. Деякі країни нещодавно увалили ініціативи у

сфері визнання як частину розвитку національної рамки кваліфікацій. В інших країнах спостерігається лише обмежений розвиток, що відображає відсутність національної стратегії, відсутність обізнаності про визнання на практиці, а в деяких випадках — відсутність впевненості у визнанні з боку осіб і роботодавців, а також культурні та психологічні бар'єри.

Різна доступність національних політик і практик визнання, а також існуючі розбіжності між державами-членами ще більше обмежують порівнянність і прозорість систем визнання. Це значно ускладнює об'єднання результатів навчання в різних умовах, на різних рівнях і в різних країнах для звичайних громадян. Також це створює додаткові перешкоди для транснаціональної мобільності осіб, що навчаються, і працівників, у той час, коли така мобільність необхідна для забезпечення кращого економічного зростання.

Враховуючи нагальну необхідність підвищення мобільності працівників, що скоротить брак кваліфікованих працівників, а також уможливить краще оцінювання навичок і компетенцій, набутих поза формальними системами, Комісія оголосила в рамках ключових ініціатив стратегії «Європа 2020» «Порядок денний для нових навичок і робочих місць»² та «Молодь в русі»³ та у своїх нещодавніх ініціативах, що стосується Акту про єдиний ринок⁴, і пакеті заходів щодо зайнятості⁵, про свою пропозицію Рекомендації Ради щодо визнання неформального й інформального навчання як внеску на користь прискорення програми реформ на рівні ЄС.

Заходи ЄС у напрямку визнання, що спрямовані на співпрацю та координацію діяльності між державами-членами, може сприяти мобільності працівників та осіб, що навчаються, за рахунок кращого взаємного визнання навичок, набутих в рамках неформального й інформального навчання. Введення більш широкої співпраці та зміцнення координації між державами-членами підвищить прозорість системи визнання і взаємної довіри держав-членів до таких систем. Це може принести користь, зокрема, державам-членам з низьким рівнем довіри і слабкими традиціями визнання неформального й інформального навчання. Держави-члени не можуть досягти взаємної довіри настільки ж ефективно, як її може бути досягнуто за рахунок заходів на рівні ЄС.

Частиною правових аспектів цієї пропозиції є спеціальний моніторинг імплементації Рекомендації Ради. Комісія буде також відстежувати загальний прогрес у сфері визнання неформального й інформального навчання в державах-членах в рамках загальної структурної реформ у сфері освіти та професійної підготовки, які контролюються через Європейський семестр і відкриті методи координації на підставі стратегічних рамок «Освіта та навчання 2020».

² COM(2010) 682 остаточна редакція.

³ COM(2010) 477 остаточна редакція.

⁴ COM(2011) 206 остаточна редакція.

⁵ COM(2012) 173 остаточна редакція.

2. РЕЗУЛЬТАТИ КОНСУЛЬТАЦІЙ ІЗ ЗАЦІКАВЛЕНИМИ СТОРОНАМИ Й ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ

Консультації

Були проведені консультації у таких формах:

- Відкрита консультація через он-лайн опитування у період з грудня 2010 року по лютий 2011 року. Запрошення взяти участь у цьому Інтернет-опитуванні й подавати коментарі були надіслані членам найбільш важливих груп та іншим зацікавленим сторонам у сферах освіти і професійного навчання, зайнятості, молоді та спорту⁶.
- Обговорення на засіданнях політичних суб'єктів, зокрема Дорадчої групи з питань Європейської рамки кваліфікацій;
- Засідання спеціалістів та діяльність взаємного навчання, організована Групою з питань визнання результатів навчання, яка діє в рамках Дорадчої групи ЄРК;
- Діяльність взаємного навчання у сфері вищої освіти, професійної освіти й підготовки та навчання дорослих.

Для соціальних партнерів, представників роботодавців та профспілок були проведені консультації як для членів Дорадчої групи ЄРК, а також шляхом залучення їх до низки заходів в рамках взаємного навчання.

Наведене вище он-лайн опитування дало 469 відповідей на відкриті і закриті питання, які були доповнені 24 відгукками. Співвідношення відповідей, отриманих від фізичних осіб (53%) і організацій (47%), було відносно збалансоване.

Результати показали відсутність загальної узгодженості підходів до визнання в державах-членах та між ними, а також наявність великої кількості обмежень в існуючій імплементації визнання на практиці. Відповіді показали повне розуміння важливості унаочнення навичок, набутих протягом життя і досвіду роботи. Відповіді також показали широку підтримку європейської ініціативи, яка спрямована на поліпшення політики і практики в сфері визнання в державах-членах ЄС.

Європейська ініціатива сприяння визнанню була також підтримана консультаціями з боку Дорадчої групи ЄРК та іншими різноманітними заходами взаємного навчання.

⁶ Постійні представництва ЄС, Комітет з питань освіти, Дорадча група Європейської рамки кваліфікацій, Група з питань визнання результатів навчання, Форум зацікавлених сторін у сфері безперервного навчання, Дорадчий комітет з професійної освіти і навчання, Група користувачів Європейської системи кредитів для професійної освіти і навчання, Робоча група з питань освіти дорослих, Робоча група з питань модернізації вищої освіти, Група моніторингу Болонського процесу, Центри Euroguidance та Europass, Європейська мережа з розробки політики у сфері безперервного консультування, Дорадчий комітет з питань Youthpass, мережа національних центрів з питань визнання академічних ступенів, мережа з питань визнання попереднього освіти та навчання у вищих навчальних закладах, професійна група з питань мобільності молодих добровольців.

Оцінювання впливу

Оцінювання впливу передбачає порівняння трьох варіантів заходів для європейських країн у сфері неформального й інформального навчання: 1) базовий сценарій, заснований на збереженні поточної ситуації та очікуванні еволюційного розвитку без додаткових дій з боку ЄС, 2) Рекомендація щодо визнання неформального й інформального навчання, та 3) започаткування нового процесу, заснованого на новому відкритому методі координації, спрямованому на визнання, як наприклад, розробка європейської хартії про визнання.

Соціальні, економічні та інші наслідки кожного з трьох зазначених варіантів були розглянуті з якісної точки зору на основі ймовірного впливу, оскільки будь-яка точна інформація відсутня.

Найбільш ефективним і дієвим варіантом, що генерує найбільш позитивні економічні та соціальні наслідки, було визнано варіант 2, а саме Рекомендацію Ради щодо визнання неформального й інформального навчання. Цей варіант найбільше відповідає цілям ЄС. На основі рекомендацій Ради, держави-члени повинні офіційно взяти на себе формальне зобов'язання вжити певних заходів. Це найпотужніший інструмент у рамках м'якого закону. Минулий досвід, зокрема досвід роботи з ЄРК, показав, що цей інструмент здатний чинити взаємний тиск на прийняття заходів державами-членами.

Що стосується варіанту 1 (базовий сценарій), то оцінювання впливу показало, що нинішня ситуація в сфері визнання, як очікується, змінюватиметься надзвичайно повільно, якщо не будуть прийняті подальші заходи, а це означає, що в Європі залишатиметься обмежена доступність і використання визнання знань, отриманих в результаті неформального й інформального навчання, і так само буде відсутній гармонізований підхід до визнання по всій Європі.

Варіант 3 (новий ВМК), як очікується, в порівнянні з базовим сценарієм, призвів би до покращення з точки зору ефективності, результативності та цілісності з більш широкими цілями політики ЄС. Однак, введення нового відкритого методу координації створить додаткові структури і додаткові механізми звітності, що призведе до збільшення адміністративного навантаження та витрат держав-членів. Крім того, він не буде надавати достатні гарантії щодо вжиття заходів у сфері визнання в розумні терміни, оскільки успішність реалізації залежить винятково від відкритого методу координації.

Згідно з оцінюванням впливу Рекомендація Ради, що фокусується на впровадженні визнання, у порівнянні з двома іншими варіантами має такі переваги:

- заповнить прогалини у сфері визнання, що в даний час існують між доступних європейських інструментів, зокрема, ЄРК, Eurorpass та системи кредитів. Зокрема, усуне недоліки в Європейській рамці кваліфікацій, яка хоча і полегшує визнання неформального й інформального навчання, але не надає ніяких додаткових настанов щодо її реалізації,
- пропонує практичні заходи для імплементації визнання в державах-членах;
- Рекомендація Ради в якості юридичного інструмента сигналізує про обов'язок держави-члени вжити визначених заходів, більшість з яких вимагатиме імплементації на національному рівні та адаптації національного контексту;

- явно залучає відповідні зацікавлені сторони (учасників ринку праці, молодь/ громадські організації, заклади освіти та підготовки кадрів) до розробки систем визнання;
- держави-члени будуть продовжувати співпрацювати в рамках існуючої структури відкритого методу координації, зокрема, Дорадчої групи ЄРК, що становить собою більш просту структуру, ніж передбачено варіантом 3;
- створить нову й потужну політичну основу для співпраці у сфері визнання неформального й інформального навчання.

3. ПРАВОВІ СКЛАДОВІ ПРОПОЗИЦІЇ

Підсумок пропонованих заходів

Пропоновані заходи включають практичні рекомендації, адресовані державам-членам з тим, щоб до 2015 року вони були в змозі надати всім громадянам можливості визнати їхні навички і вміння, набуті за межами формальних систем освіти і навчання, і використовувати таке визнання на роботі і в подальшому навчанні по всій Європі. Більш конкретно, такі заходи тягнуть за собою наступні рекомендації для держав-членів:

- забезпечити, щоб до 2015 року були створені національні системи визнання неформального й інформального навчання, які дозволяють всім громадянам здобути визнання своїх знань, умінь і навичок та компетенцій незалежно від умов, у яких мало місце навчання. Таке визнання є підставою для надання повної або часткової кваліфікації без обмеження інших чинних законів Союзу, зокрема, Директиви 2005/36/ЄС про визнання професійних кваліфікацій;
- національні системи визнання неформального й інформального навчання повинні бути зосереджені на наступних чотирьох аспектах визнання: визначення результатів навчання, їх документування, їх оцінка на основі узгоджених стандартів та їх сертифікація;
- у формі, що відповідає кожному національному контексту, забезпечити, щоб інформація про можливості визнання була у вільному доступі (особливо для вразливих груп населення), щоб доступ до визнання для громадян, які цього прагнуть, був фінансово доступний, щоб пов'язані з цим дорадчі й консультативні послуги були доступними й фінансово необтяжливими, і щоб були створені прозорі механізми забезпечення якості, застосовні до системи визнання, щодо оцінювання (методи та інструменти, кваліфіковані оцінювачі) і його результатів (затверджені стандарти);
- для окремих осіб має бути передбачено можливість пройти перевірку своїх навичок і здібностей протягом трьох місяців з моменту появи відповідної потреби, зокрема, у разі потенційного ризику втрати роботи або нестійких форм зайнятості. Для цього необхідно заохочувати використання існуючих і майбутніх засобів Europass для полегшення ідентифікації та документування результатів навчання. Необхідно зміцнювати зв'язки між заходами у сфері визнання і системами кредитів, таких як ECTS та ECVET;

- залучати соціальних партнерів та інших зацікавлених сторін (тобто, організації роботодавців, профспілки, комерційні, промислові та ремісничі палати, національні органи, що беруть участь у процесі визнання професійної кваліфікації, служби зайнятості, молодіжні організації, працівники по роботі з молоддю, постачальники освіти і професійної підготовки, а також організації громадянського суспільства) до розвитку механізмів визнання та документування результатів навчання, досягнутих у неформальних й інформальних контекстах;
- стимулювати розвиток партнерських зв'язків та інші ініціативи щодо сприяння документуванню результатів навчання, які були розроблені в рамках малих і середніх підприємств та інших невеликих організацій;
- створювати стимули для роботодавців, молодіжних організацій та організацій громадянського суспільства для заохочення і полегшення ідентифікації та документування результатів навчання, досягнутих на роботі або за результатами добровільної діяльності;
- створювати стимули для постачальників освіти і професійної підготовки з метою полегшення доступу до формальної освіти і професійної підготовки та робити винятки на основі результатів навчання, досягнутих у інформальних та неформальних умовах, та забезпечувати координацію між освітою, професійною підготовкою, службами зайнятості, службами для молоді, а також між відповідними політиками.

Основним органом, що здійснюватиме нагляд за заходами, запропонованими у цій Рекомендації, буде Дорадча група ЄРК. Пропоновані заходи також повинні передбачати надання звітності про подальші кроки, вжиті у зв'язку із заходами, передбаченими Спільним звітом Комісії і Ради, опублікованим у рамках стратегії «Освіта та навчання 2020». Прогрес у розвитку національних систем визнання неформального й інформального навчання буде оцінюватися в щорічному звіті Cedefop про розвиток національних рамок кваліфікацій в Європі.

Пропоновані заходи закликають Комісію: 1) регулярно оновлювати європейські настанови щодо визнання неформального й інформального навчання; 2) сприяти ефективному взаємному навчанню та обміну досвідом й кращими практиками, що дозволить країнам з менш розвинутою системою визнання використовувати досвід більш розвинених країн; 3) у співпраці з державами-членами забезпечувати, щоб програми ЄС у сфері освіти, підготовки і молоді та європейські структурні фонди підтримували заходи, ухвалені у відповідь на цю рекомендацію; та 4) у співпраці з державами-членами після консультування із зацікавленими сторонами здійснити оцінювання кроків, прийнятих у відповідь на пропоновані заходи.

Правова основа

Статті 165 і 166 Договору про функціонування Європейського Союзу передбачають, що Союз сприяє розвитку якісної освіти та реалізації політики професійної освіти шляхом заохочення співпраці між державами-членами і, в разі необхідності, підтримуючи і доповнюючи їх дії, однак при повній повазі до відповідальності держав-членів за зміст навчання та організацію системи освіти і професійної підготовки.

Ця ініціатива рекомендує загальні напрямки діяльності, які будуть здійснюватися державами-членами за підтримки з боку ЄС. Вона пропонує заходи, які будуть потребувати імплементації на рівні ЄС та на рівні держав-членів. Рівень ЄС забезпечує координацію з відповідними європейськими інструментами та підтримкою, наприклад, шляхом організації взаємного навчання. Держави-члени будуть як і раніше повністю відповідати за проектування, розробку та впровадження їхніх заходів (через законодавство, нормативні акти, колективні угоди) для визнання неформального й інформального навчання. Заходи на цих двох рівнях доповнюють один одного і зберігають права держав-членів.

Пропозиція

РЕКОМЕНДАЦІЇ РАДИ

про визнання неформального й інформального навчання

РАДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ,

Беручи до Уваги Договір про функціонування Європейського Союзу, і, зокрема, його статті 165 та 166,

Беручи до уваги пропозицію Європейської Комісії,

Оскільки:

- (1) Визнання результатів навчання (знань, умінь і навичок та компетенцій), досягнутих через неформальне й інформальне навчання, в тому числі через відкриті освітні ресурси, є необхідним для доступу громадян до ринку праці та безперервного навчання.
- (2) У той час, коли Європейський Союз зіткнувся з серйозною економічною кризою, що призвело до різкого зростання безробіття, для функціонування ринку праці та підвищення конкурентоспроможності й економічного зростання, визнання всіх відповідних знань, навичок і вмінь та компетенцій незалежно від того, як вони були отримані, є важливим як ніколи раніше.
- (3) Найбільш зацікавленими сторонами у забезпеченні можливостей для визнання неформального й інформального навчання є організації роботодавців, індивідуальні підприємці, профспілки, промислові, торгові і ремісничі палати, національні органи, що беруть участь у процесі визнання професійних кваліфікацій, служби зайнятості, молодіжні організації, працівники по роботі з молоддю, постачальники освіти і професійної підготовки, а також організації громадянського суспільства.
- (4) Стратегія «Європа 2020» для інтелектуального, сталого і всеосяжного зростання⁷ вимагає розвитку навичок і вмінь для досягнення економічного зростання і зайнятості; її ключові ініціативи⁸ підкреслюють необхідність гнучких навчальних планів, які можуть полегшити перехід між світами роботи та навчання, а отже повинні дозволити визнання неформальної освіти та інформального навчання.

⁷ СОМ(2010) 2020 остаточна редакція.

⁸ «Молодь у русі», СОМ(2010) 477 остаточна редакція, «Порядок денний нових навичок і робочих місць», СОМ(2010) 682 остаточна редакція.

- (5) У Висновках Ради від 12 травні 2009 року про стратегічну основу для європейської співпраці у сфері освіти і навчання («ЕТ-2020») ⁹ відзначено, що безперервне навчання має бути спрямоване на навчання у всіх контекстах: формальному, неформальному й інформальному.
- (6) «Стратегія ЄС для молоді: Інвестиції в молодь і розширення її можливостей — оновлений відкритий метод координації на виклики і можливості молоді» 2009 року ¹⁰ закликала до більшого визнання навичок молодих людей, здобутих через неформальну освіту, та підкреслила необхідність повною мірою використовувати набір інструментів, передбачений на рівні ЄС, для підтвердження навичок та визнання кваліфікацій. Стратегія була схвалена Рішенням Ради від 27 листопада 2009 року про оновлену структуру для європейської співпраці в молодіжній сфері (2010-2018). ¹¹
- (7) У комюніке наради в Брюгге в грудні 2010 року ¹², європейські міністри, відповідальні за професійну освіту і навчання, європейські соціальні партнери та Європейська Комісія задекларували, що держави-члени до 2015 року розпочнуть розробку національних процедур визнання неформального й інформального навчання, яке за потреби буде спиратися на національної рамки кваліфікацій.
- (8) Висновками Ради щодо модернізації вищої освіти від 28 і 29 листопада 2011 року державам-членам було рекомендовано розробити чіткі маршрути переходу від професійного та інших видів навчання до вищої освіти, та розробити механізми для визнання попереднього навчання і досвіду, накопиченого за межами формальної освіти і професійної підготовки, зокрема, шляхом вирішення проблем, пов'язаних із впровадженням та використанням національних рамок кваліфікацій, пов'язаних з Європейською рамкою кваліфікацій ¹³.
- (9) Резолюцією Ради від 20 грудня 2011 року про оновлений європейського порядок денний для навчання дорослих в якості однієї з пріоритетних сфер на період 2012-2014 років було визначено впровадження повнофункціональної системи визнання неформального й інформального навчання, та заохочення його використання дорослими будь-якого віку і будь-яких кваліфікаційних рівнів, як і підприємств та інших організацій ¹⁴.
- (10) В Акті про єдиний ринок Комісія підкреслила, ¹⁵ що підвищення мобільності кваліфікованої робочої сили дозволять європейській економіці стати більш конкурентоспроможною, а в пакеті заходів щодо зайнятості від 17 квітня 2012 року ¹⁶ була згадана необхідність поліпшення співпраці між світом праці і світом навчання.

⁹ ОВ С 119, від 28.5.2009, с. 2.

¹⁰ СОМ(2009) 200 остаточна редакція.

¹¹ ОВ С 311, від 19.12.2009, с.1.

¹² http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_en.pdf.

¹³ ОВ С 372, від 20.12.2011, с.36.

¹⁴ ОВ С 372, від 20.12.2011, с.1.

¹⁵ СОМ(2011) 206 остаточна редакція.

¹⁶ СОМ (2012) 173 остаточна версія.

- (11) Резолюція Ради від 12 листопада 2002 року про заохочення розширення європейської співпраці у сфері професійної освіти і навчання від 12 листопада 2002 року¹⁷ та Копенгагенська декларація від 30 листопада 2002 року¹⁸ передбачали необхідність встановлення загальних принципів визнання неформального й інформального навчання.
- (12) Висновками Ради від 18 травня 2004 року було ухвалено загальноєвропейські принципи визнання неформального та інформального навчання¹⁹.
- (13) З 2004 року регулярно видається Європейський каталог визнання неформального та інформального навчання, що містить оновлену інформацію про поточні практики визнання в країнах Європи²⁰ і в 2009 році було опубліковано Європейські настанови щодо визнання неформального й інформального навчання²¹.
- (14) Рекомендацією Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 року про створення Європейської рамки кваліфікацій для безперервного навчання було визначено,²² що має бути умовливлене здобуття усіх кваліфікацій через формальне, неформальне та інформальне навчання; держави-члени нею були запрошені прив'язати свої національні системи кваліфікацій до Європейської рамки кваліфікацій і, якщо потрібно, розробити національні рамки кваліфікацій, які будуть сприяти визнанню неформального й інформального навчання.
- (15) Рішенням Європейського Парламенту та Ради від 15 грудня 2004 року²³ було засновано Europass, європейський набір документів, які громадяни можуть використовувати, щоб поліпшити способи повідомлення, реєстрації й представлення своїх компетенцій по всій Європі.
- (16) Європейська кредитно-трансфертна система (ECTS), розроблена в рамках Болонського процесу, присвоює кредити за формальне навчання на основі результатів навчання і робоче навантаження, а також полегшує визнання кредитів на основі результатів неформального й інформального навчання вищими навчальними закладами.
- (17) Рекомендацією Європейського Парламенту та Ради від 18 червня 2009 року створено Європейську систему кредитів для професійної освіти і навчання (ECVET),²⁴ яка має використовуватися для передачі, визнання і накопичення досягнутих результатів навчання окремих осіб у формальних, неформальних й інформальних контекстах.

¹⁷ ОВ С 13, від 18.1.2003 року

¹⁸ Декларація Європейських міністрів з професійної освіти і навчання, та Європейської комісії, ухвалена на засідання у Копенгагені 29-30 листопада 2002 року, про заохочення розширення європейської співпраці у сфері професійної освіти і навчання, http://ec.europa.eu/education/pdf/doc125_en.pdf.

¹⁹ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/informal/validation2004_en.pdf.

²⁰ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/about-cedefop/projects/validation-of-non-formal-and-informal-learning/index.aspx>.

²¹ Cedefop, 2009, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4054_en.pdf.

²² ОВ С 111, від 6.5.2008, с. 1.

²³ ОВ L 390, від 31.12.2004, с. 6.

²⁴ ОВ С 155, від 8.7.2009, с. 11.

- (18) Консультації у формі онлайн-опитування,²⁵ обговорення в рамках відповідних політичних органів, а також різні заходи взаємного навчання за участю соціальних партнерів продемонстрували повне розуміння важливості унаочнення навичок, набутих протягом життя і в результаті робочого досвіду, і засвідчили широку підтримку європейської ініціативи щодо покращення політики і практики у сфері визнання в державах-членах ЄС,

УХВАЛИЛА ЦЮ РЕКОМЕНДАЦІЮ:

1. Держави-члени повинні запропонувати усім громадянам²⁶ можливість довести, чого вони навчилися за межами навчального закладу, щоб вони використовували такі свої знання у своєму професійному житті чи при подальшому навчанні, зокрема, таким чином:
 - (1) до 2015 року забезпечити створення національної системи визнання неформального й інформального навчання,²⁷ яка дозволяє громадянам:
 - i) визнати свої навички, знання та компетенції, отримані в рамках неформального й інформального навчання, в тому числі через відкриті освітні ресурси, та
 - ii) одержати повну або часткову кваліфікацію на основі визнаних знань, набутих у результаті неформального й інформального навчання, без порушення іншого чинного законодавства Союзу, зокрема Директиви 2005/36/ЄС²⁸ про визнання професійних кваліфікацій;
 - (2) забезпечити, щоб національна система визнання неформального й інформального навчання включала такі елементи:
 - підтримку громадян у визначенні досягнутих результатів навчання у неформальних й інформальних контекстах;
 - сприяння громадянам у документуванні їхніх результатів навчання, досягнутих у неформальних й інформальних контекстах;
 - оцінювання досягнутих результатів навчання окремими особами у неформальних й інформальних контекстах;
 - сертифікація результатів оцінювання досягнутих результатів навчання у неформальних й інформальних контекстах у вигляді кваліфікації, або ж кредитів, що ведуть до кваліфікації чи іншими відповідними засобами.

²⁵ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/consult/vnfil/report_en.pdf.

²⁶ Громадяни ЄС і всі громадянські піддані третіх країн, які мають право на легальне проживання у Європейському Союзі.

²⁷ Визначення термінів подано у Додатку I.

²⁸ ОВ L 255, від 30.9.2005, с.22.

Важливо забезпечити, щоб усі громадяни мали змогу використовувати наведені вище варіанти для задоволення своїх потреб як окремо, так і в поєднанні.

- (3) забезпечити, щоб національні системи перевірки неформального й інформального навчання враховували національні, регіональні та/або місцеві й секторальні потреби, і дотримуватися наступних принципів:
- система визнання є цілісною і невід’ємною частиною національної рамки кваліфікацій, розробленої відповідно до Європейської рамки кваліфікацій;
 - інформація про визнання перебуває у вільному і широкому доступі для окремих осіб і організацій;
 - система визнання фокусується на вразливих групах населення, включаючи людей, яким найбільше загрожує безробіття чи ненадійна форма зайнятості, оскільки це може збільшити їх участь у безперервному навчанні й поліпшенні їх доступу до ринку праці;
 - безробітні або особи з нестійкою формою зайнятості мають можливість пройти перевірку їхніх навичок, умінь та здібностей протягом трьох місяців після визначення такої потреби;
 - доступ до визнання є фінансово доступним для громадян, які хочуть пройти процедуру визнання;
 - для осіб, які хочуть пройти процедуру визнання, є доступні і фінансово необтяжливі дорадчі й консультаційні послуги;
 - використовуються заходи з дотримання прозорого забезпечення якості, що здійснюються за рахунок надійних, достовірних і перевірених методів та інструментів;
 - забезпечено розвиток професійної компетентності персоналу, який бере участь у процесі визнання у всіх відповідних секторах;
 - кваліфікації, отримані шляхом визнання досвіду, здобутого через неформальне й інформальне навчання, відповідають затвердженим стандартам, які є такими ж, як і стандарти кваліфікацій, отриманих через програми формальної освіти або еквівалентні таким стандартам;
 - підтримується використання існуючих і майбутніх інструментів рамок Europass з метою сприяння документуванню результатів навчання;
 - існує взаємодія між заходами визнання і системами кредитів, що використовуються в системі формальної освіти і навчання, таких як ECTS та ECVET;

- (4) забезпечити участь відповідних зацікавлених сторін (роботодавців, профспілок, промислових, торгових і ремісничих палат, національних органів, що беруть участь в процесі визнання професійної кваліфікації, служб зайнятості, молодіжних організацій, працівників у справах молоді, постачальників освіти і професійної підготовки, а також організацій громадянського суспільства) до розробки та реалізації компонентів і механізмів, зазначених у пунктах 2 і 3 разом з наданням стимулів:
- роботодавцям, молодіжним організаціям та організаціям громадянського суспільства — заохочувати і сприяти визначенню та документуванню результатів навчання, отриманих через роботу або добровільну діяльність, з використанням відповідних інструментів (зокрема, інструментів, розроблених в рамках Europass);
 - постачальникам освіти і професійної підготовки з метою полегшення доступу до формальної освіти та навчання на основі досягнутих результатів навчання у неформальному та інформальному середовищі, і, можливо, надання стимулів та/або кредитів за досягнуті результати навчання в неформальних й інформальних контекстах;
- (5) забезпечити координацію між освітою, професійною підготовкою, зайнятістю та послугами для молоді, а також між відповідними політиками.

2. Держави-члени та Комісія повинні вжити таких заходів:

- (1) забезпечити вжиття заходів у відповідь на Рекомендацію Дорадчої групи з ЄРК²⁹ та забезпечити участь молодіжних організацій та представників некомерційного сектора у подальшій діяльності Дорадчої групи ЄРК;
- (2) інформувати про прогрес, досягнутий після ухвалення цієї рекомендації, у наступному Спільному звіті Комісії і Ради, що буде опублікований в рамках «Стратегії освіти і навчання 2020» у 2015 році, та у подальших Спільних звітах;
- (3) підтримувати виконання цієї Рекомендації на основі досвіду агентств Союзу, зокрема, Cedefop, через звітування про розвиток національних систем визнання неформального й інформального навчання в рамках щорічного звіту про розвиток національних рамок кваліфікацій та через підтримку Комісії в регулярному оновленні Європейського каталогу щодо неформального й інформального навчання.

3. Комісія:

- (1) надаватиме підтримку державам-членам і зацікавленим сторонам таким чином:

²⁹ Встановлено Рекомендацією Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 року про створення Європейської рамки кваліфікацій для безперервного навчання, ОВ С 111/1, від 6.5.2012, с. 1.

- сприянням ефективному взаємному навчанню та обміну досвідом і кращою практикою;
 - регулярно оновлюючи Європейські настанови щодо визнання неформального й інформального навчання, які наведені у Додатку II;
- (2) й надалі розвиватиме інструменти рамки Europass, які сприяють прозорості й визнанню досягнутих результатів навчання в неформальних й інформальних контекстах по всій території Союзу;
 - (3) забезпечуватиме у співпраці з державами-членами, щоб програми «Безперервне навчання» та «Молодь у русі» та інші майбутні європейські програми у сфері освіти, підготовки кадрів, молоді та спорту, а також європейські структурні фонди допомагали в імплементації цієї Рекомендації;
 - (4) у співпраці з державами-членами і після консультування з відповідними зацікавленими сторонами визначатиме й оцінюватиме заходи, прийняті у відповідь на цю Рекомендацію, та звітуватиме Раді до 31 липня 2017 року про досвід і висновки на майбутнє, в тому числі, при необхідності, щодо можливого перегляду чи перевидання цієї Рекомендації.

Учинено в Брюсселі,

*Від Ради
Голова*

ДОДАТОК І ВИЗНАЧЕННЯ

Для цілей цієї Рекомендації застосовуються наступні визначення:

- (a) *Формальне навчання* — відбувається в організованому і структурованому середовищі, спеціально призначеному для навчання, та зазвичай веде до здобуття кваліфікації, що часто має форму сертифіката чи диплома. Включає системи загальної освіти, початкову професійну підготовку і вищу освіту.
- (b) *Неформальне навчання* — стосується навчання, що відбувається у рамках планованої діяльності (щодо цілей навчання, тривалості навчання), причому існує певна форма підтримки при навчанні (наприклад, відносини «студент-викладач»). Може охоплювати програми освоєння професійних навичок і вмінь, підвищення грамотності дорослих і програми базової освіти для осіб, які доточно завершили навчання у школі. Дуже часто неформальне навчання включає курси на підприємствах, за допомогою яких компанії оновлюють і вдосконалюють вміння і навички своїх працівників, в тому числі у сфері інформаційних технологій і комунікацій, структуроване навчання через Інтернет (наприклад, з використанням відкритих освітніх ресурсів), та курси, організовані громадськими організаціями для своїх членів, цільової групи чи широкої громадськості.
- (c) *Інформальне навчання* — це навчання, що є результатом щоденної діяльності, пов'язаної з роботою, сім'єю чи дозвіллям. Воно не носить організованого чи структурованого характеру щодо його цілей, тривалості навчання чи підтримки. Учасник такого навчання може не передбачати наміру здобути будь-які вміння чи навички. До прикладів результатів інформального навчання можна віднести вміння і навички, здобуті через життєвий чи трудовий досвід. Наприклад, це навички з управління проектами чи навички у сфері інформаційних і телекомунікаційних технологій, здобуті під час трудової діяльності; вивчені мови та інтелектуальні здібності, одержані під час перебування в іншій країні; навички у сфері інформаційних і телекомунікаційних технологій, набуті за межами роботи; навички, одержані через волонтерство, культурну діяльність, спортивну діяльність, роботу з молоддю чи через діяльність вдома (наприклад, піклування про дитину).
- (d) *Кваліфікація* — це формальний результат процесів оцінювання й визнання, який одержано після того, як відповідний компетентний орган визначив, що результати навчання відповідної особи відповідають певним стандартам.
- (e) *Результати навчання* — це знання, навички, вміння та компетенції, набуті особою за результатами завершення навчального процесу.
- (f) *Національна рамка кваліфікацій* — системний та всебічний опис рівнів кваліфікацій, що засновується на результатах навчання.
- (g) *Визнання* — це процес підтвердження уповноваженим органом щодо того, що відповідна особа досягла результатів навчання на підставі відповідного стандарту. Цей процес складається з чотирьох окремих фаз: (1) встановлення конкретного досвіду окремої особи шляхом діалогу; (2) документування з метою унаочнення досвіду особи; (3) формальне оцінювання такого досвіду та (4) визнання, що веде до засвідчення володіння кваліфікацією повністю чи частково.

ДОДАТОК II:

Підсумкові настанови щодо підтвердження неформальної й інформальної освіти

Ефективна практика: європейська перспектива

Практика визнання неформального й інформального навчання повинна бути сумісною з основними елементами, що містяться в Європейських настановах щодо визнання неформального й інформального навчання 2004 року, європейських рекомендаціях щодо забезпечення якості в освіті та навчанні, і рекомендаціях, що стосуються Європейської референтної рамки забезпечення якості професійної освіти і навчання.

Необхідно здійснювати подальший розвиток європейської співпраці у сфері визнання, зокрема, шляхом регулярного оновлення і вдосконалення цих Настанов та Європейського каталогу визнання неформального й інформального навчання.

Для сприяння визнанню й поліпшенню порівнянності та прозорості результатів процедури визнання потрібно використовувати інструменти і механізми європейського рівня (Європейська рамка кваліфікацій, Europass, Європейська система кредитів тощо), і таким чином зміцнювати довіру за межами національних кордонів.

Ефективна практика: національна перспектива

Визнання неформального й інформального навчання слід розглядати як невід'ємну складову національної системи кваліфікацій.

Важливим є підхід до формування шляхів оцінювання, оскільки воно націлене на «визначення» знання, уміння і навички та компетенцій, які є найважливішою частиною безперервного навчання.

Узагальнене визнання має бути чітко визначене та мати чіткий зв'язок зі стандартами, що використовуються в національній системі (або рамці) кваліфікацій.

Право на визнання може бути використане в тих випадках, коли неформальне й інформальне навчання вважається нормальним маршрутом до одержання кваліфікації поряд з формальною освітою і навчанням.

Розвиток національних рамок кваліфікацій може бути використаний як можливість для систематичного включення визнання до систем кваліфікацій.

Введення визнання в якості невід'ємної частини національної рамки кваліфікацій може бути пов'язане з необхідністю поліпшити доступ до кваліфікацій, прогрес у рамках кваліфікацій і передачу кваліфікацій.

Сталість та узгодженість національного визнання повинні бути підтвержені відповідними регулярними аналізами ефективності витрат і вигод.

Ефективна практика: організаційні перспективи

Основними зацікавленими сторонами для забезпечення можливості визнання неформального й інформального навчання є формальна освіта, бізнес, постачальники освіти дорослих і громадські організації.

Визнання неформального й інформального навчання створює проблеми для формальної освіти, що стосується ступенів навчання, які можуть бути визнані, і як цей процес може бути інтегрований до формальних навчальних планів та оцінювання.

Створення систем для документування знань, умінь і навичок та компетенцій несе великі вигоди для бізнесу. Підприємства повинні знайти баланс між своїми законними інтересами роботодавця і законними інтересами окремих працівників.

Формальне й інформальне навчання вносить значний внесок в освіту дорослих і для її подальшого розвитку необхідно підтримувати систематичний розвиток формального й узагальнюючого визнання.

Третій (або добровільний) сектор надає широкий спектр індивідуальних можливостей для навчання, які високо цінуються в інших середовищах. Визнання повинно бути використане для наочності і визнання результатів навчання, а також сприяти його перенесенню до інших середовищ.

Функції окремих органів, що беруть участь у визнанні, вимагають координації на основі інституційної структури.

Інституційний шлях до визнання і сертифікації не повинен призводити до сприйняття виданого сертифіката як такого, що має інший статус через шлях його отримання.

Ефективна практика: окремі особи

У центрі процесу визнання знаходиться особа (фізична особа, людина). Діяльність інших суб'єктів, що беруть участь у визнанні, має розглядатися на основі їх впливу на особу.

Кожна особа повинна мати доступ до визнання результатів навчання, та особливо важливим є акцент на мотивації брати участь у цьому процесі.

Багатоетапний процес визнання пропонує багато можливостей для осіб для вирішення про майбутній напрямок визнання результатів їхнього навчання. Процес ухвалення рішень слід підкріплювати інформацією, консультаціями та порадами.

Ефективна практика: структура процесу визнання

Для оцінювання існуючих процедур визнання та підтримки розробки нових процедур можуть бути використані такі три процеси — орієнтація, оцінювання та зовнішній аудит.

Ефективна практика: методи

Методами визнання неформального й інформального навчання є, по суті, такі ж інструменти, які використовуються в оцінюванні формального навчання.

При використанні таких інструментів у визнанні необхідно адаптувати, комбінувати і застосовувати їх таким чином, щоб враховувати специфіку індивідуального характеру і неформального й інформального навчання.

Інструменти для оцінювання результатів навчання повинні відповідати своєму призначенню.

Ефективна практика: спеціалісти у сфері визнання

Ефективне функціонування процесу визнання істотно залежить від досвіду консультантів, оцінювачів та адміністраторів процесу визнання. Підготовка й постійне підвищення кваліфікацій таких осіб є надзвичайно важливим.

Невід'ємною частиною програми розвитку таких спеціалістів повинна бути мережа, яка дозволяє обмінюватися досвідом, та існування належних професійних асоціацій чи спільнот.

Взаємодія фахівців у рамках єдиного процесу визнання більш вірогідно призведе до продуктивніших і ефективніших процесів підтримки осіб, що потребують визнання навчання.